

סקירה כללית

תוכן העניינים

סערת חורף החמירה את תנאי החיים ברחבי השפ"כ.....	3
תוכניות מתאר לחמש קהילות בשטח C בשלב האישור הסופי שלהן.....	8
עונת מסיק הזיתים 2013 - סקירה כללית.....	10
עדכון רבעון בנושא גישה של סגל הומניטרי בשפ"כ.....	14

בדצמבר פקדה את השטח הפלסטיני הכבוש (שפ"כ) אחת מסוכפות החורף הקשות ביותר בעשורים האחרונים. תנאי מזג האוויר הקיצוניים, שנמשכו ארבעה ימים ברציפות, החמירו את תנאי החיים והמחיה השבריריים ממילא בקרב כלחים גדולים של האוכלוסייה הפלסטינית.

המגזר החקלאי נמנה עם אלה שספגו את הפגיעה הקשה ביותר. הסערה גרמה נזקים נרחבים בכל השפ"כ, במיוחד לחממות ומחסים לבעלי חיים, וכן לאובדן תוצרת חקלאית, בשווי כולל המוערך ב-69 מיליון דולר ארה"ב. עולה חשש כבד שאובדן זה החמיר את האי-ביטחון התזונתי, שכבר לפני

הסערה השפיע על יותר משליש ממשקי הבית הפלסטיניים - 1.6 מיליון בני אדם בקירוב.

ברצועת עזה העמיסו הגשמים הכבדים באופן קשה על תשתית המים, שמלכתחילה התקשתה לעמוד בעומס, הן בשל הצורך בתיקונים ושדרוגים שטרם בוצעו והן בשל

צילום: אהרון המון והתקלחות של האו"ם / מסעוד קתוא

מגדל עגבניות שנכנע מן הסופה, הפכר עיזה (חיאן יונס), עזה

דגשים מרכזיים

- סופת החורף שפגעה בדצמבר בשפ"כ החמירה את תנאי החיים והמחיה, השבריריים מלכתחילה, בקרב כלחים גדולים של האוכלוסייה הפלסטינית.
- אזורים נמוכים ברחבי רצועת עזה הוצפו, ובעקבות זאת פונו באופן זמני כ-10,000 בני אדם ונגרם נזק לכ-21 אלף בתים.
- חמש תוכניות מתאר עבור קהילות פלסטיניות בשטח C קודמו לשלב האישור הסופי; עם זאת, רוב רובו של שטח C עודנו חסום בפני פיתוח פלסטיני.
- בעונת מסיק הזיתים נצפו פחות מתקפות מתנחלים לעומת העונה הקודמת, כצד עלייה במספר עצי הזית שהושחתו במהלך השנה כולה.

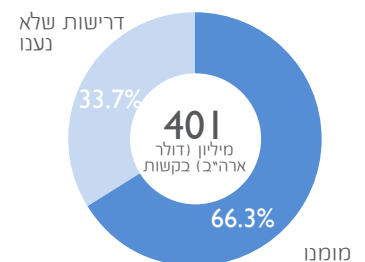
נתונים לחודש דצמבר

5	אזרחים פלסטינים שנהרגו (כתוצאה ישירה מסכסוך)
159	אזרחים פלסטינים שנפצעו (כתוצאה ישירה מסכסוך)
88	מבנים שנהרסו בגדה המערבית
140	בני אדם שנעקרו בגדה המערבית

מימון הליך הפנייה המשולבת

401 מיליון (דולר ארה"ב) בקשות

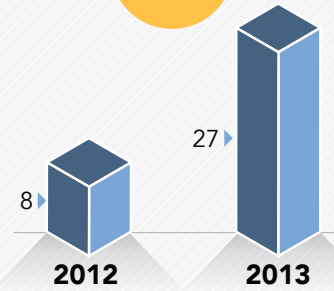
66.3% מומנו

2013
in figures

West Bank:
Palestinian deaths
by Israeli forces

▲
237%

הסערה הדגישה פערים מבניים משמעותיים שהטיפול בהם מצריך שינוי מדיניות, לרבות הסרת ההגבלות על יבוא חומרי בניין לרצועת עזה ועצירה של ההריסות והעקירה בשטח C של הגדה המערבית.

המחסור בחשמל ובדלק הדרושים להפעלת גרטורים לשעת חירום. מחסור זה החמיר מאז יוני 2013, בעקבות סגירת המנהרות שדרך הוברח לעזה דלק מסובסד ממצרים. שטחים נמוכים ברחבי עזה הוצפו, ובעקבות זאת פונו באופן זמני כ-10,000 בני אדם ונגרם נזק לכ-21 אלף בתים.

קהילות פלסטיניות רבות ברחבי שטח C של הגדה המערבית, ובמיוחד קהילות רועים ובדואים, נפגעו גם הן באופן לא מידתי מן הסערה, בשל האופי הרעוע של הדיור ומחסי בעלי החיים שלהן. פגיעותן של קהילות אלה קשורה גם במערכת התכנון הלא מספקת שהרשויות הישראליות מיישמות, המונעת מן התושבים למצוא מענה נאות לצורכי הדיור והמחיה שלהם, משום שאינם יכולים להשיג במסגרתה היתר בנייה, המונפק על ידי ישראל; במסגרת מערכת זו נהרסים המבנים שהם מקימים. במהלך שנת 2013 נעקרו בעקבות הרס זה בשטח C יותר מ-800 בני אדם.

במהלך תקופת הדיווח התרחשה התפתחות חיובית הנוגעת למערכת התכנון: הרשויות הישראליות קידמו חמש תוכניות מתאר עבור קהילות פלסטיניות בשטח C לשלב האישור הסופי. תוכניות אלה, שגובשו על ידי הקהילות עצמן, יאפשרו לתושבים לבנות באופן חוקי ולפתח תשתית ציבורית. שלושים תוכניות דומות נוספות הוגשו בשלוש השנים האחרונות לרשויות הישראליות ונמצאות כעת בבדיקה. אישורן של התוכניות הללו יהיה אמנם צעד מבורך, אך הן עדיין יתירו את מרבית הקהילות בשטח C בסכנת הריסה ועקירה.

חשש נוסף הנוגע לשטח C עולה מהגבלות הגישה לאדמות חקלאיות בקרבת התנחלויות ובין הגדר לקו הירוק. הגבלות אלו קריטיות במיוחד במהלך עונת מסיק הזיתים, שהיא אירוע כלכלי, חברתי ותרבותי מרכזי, שהסתיים השנה בדצמבר. אמנם, בעונה זו נצפו פחות מתקפות מתנחלים על חקלאים פלסטינים ורכושם לעומת העונה הקודמת, במהלך השנה כולה השחיתו מתנחלים יותר מ-10,000 עצי זית, רובם לפני תחילת עונת המסיק, וזהו גידול של יותר מ-20 אחוזים לעומת השנה שעברה.

במהלך הסערה ולאחריה, הרשויות הפלסטיניות בגדה המערבית ובעזה, בתמיכה של סוכנויות האומות המאוחדות (אוי"ם) וארגונים לא ממשלתיים, וכן של הרשויות הישראליות, נתנו מענה מתואם למרבית הצרכים הדחופים באזורים שנפגעו. עם זאת, הסערה הדגישה פערים מבניים משמעותיים, שהטיפול בהם מצריך שינוי מדיניות. שינויים אלה כוללים, בין היתר, הסרת ההגבלות על יבוא של חומרי בניין לרצועת עזה, חומרים הדרושים לתיקון ולשדרוג של מתקני תשתית קריטיים, ועצירת ההריסות והעקירות בשטח C של הגדה המערבית. ליישום של שינוי מדיניות אלה מצד הרשויות הישראליות יכולה להיות השפעה חיובית עצומה על חיי היומיום של אוכלוסיות פלסטיניות פגיעות וחלשות.

סערת חורף החמירה את תנאי החיים ברחבי השפ"כ

בין 11 ל-14 בדצמבר פגעה בשפ"כ סערת החורף "אלכסה", מהחזקות שתועדו בעשורים האחרונים. הסופה התאפיינה ברוחות חזקות שנשבו במהירות של יותר מ-80 קמ"ש, שלג כבד שנערם במקומות מסוימים לגובה של יותר משני מטרים ומשקעים בכמות של עד 270 מ"מ, בצד טמפרטורות נמוכות באופן חריג.

תנאי מזג האוויר הקיצוניים החמירו את תנאי החיים והמחיה השבריריים ממילא בקרב פלחים גדולים של האוכלוסייה הפלסטינית. המגזר החקלאי היה מן הנפגעים קשה ביותר ברחבי השפ"כ: בין היתר נזק נרחב נגרם לחממות ומחסים לבעלי חיים. ברצועת עזה, בשל מצבה הרעוע של תשתית המים והביוב, סבלו שטחים אחדים מהצפות כבדות, ובעקבות זאת אלפי בני אדם נעקרו מבתיהם באופן זמני.

בגדה המערבית ניזוקו אלפי בתים ומחסים, בעיקר בקהילות רועים פגיעות בשטח C (ראו גם להלן את הפרק על תכנון בשטח C). הנפגעים שנפגעו קשה ביותר מן השלג היו חברון, שכם, ירושלים, רמאללה ובית לחם, ואילו אזורים אחרים בצפון הגדה המערבית (נפת סלפית, במיוחד) נפגעו מגשם כבדים.

המצב הוביל למתן מענה מתואם על ידי הקהילה ההומניטרית, שבו היו מעורבות בראש ובראשונה הרשויות הפלסטיניות בשני האזורים, בתמיכת סוכנויות האו"ם וארגונים לא ממשלתיים הפועלים כחלק מהצוות המוביל של ארגוני הסיוע בשפ"כ ומערכת כוחות המשימה שלו, וכן הרשויות הישראליות.¹

מגזר החקלאות ספג נזק משמעותי

סערת החורף הרסה תשתית חקלאית רבה - החיונית למחייתם של חקלאים, רועים ודייגים פלסטינים - בכל רחבי האזור.² חממות נהרסו ברוחות העזות, יבולים שנחשפו לגשם כבד הוצפו ומחסים לבעלי חיים קרסו תחת מטרים של שלג והותירו את בעלי החיים חשופים לתנאי מזג האוויר ולטמפרטורות קיצוניות. מעריכים כי ההפסדים המצטברים שגרמה הסערה לחקלאות הם בשווי 69 מיליון דולר ארה"ב, סכום ששליש ממנו בקירוב משקף את שווי הנכסים שניזוקו ושני שלישים אובדן הכנסות. על פי ההערכות, הפסדים אלה החריפו עוד יותר את האי-ביטחון התזונתי ברחבי השפ"כ, שקודם לסערה כבר השפיע לרעה על יותר משליש ממשקי הבית הפלסטיניים - 1.6 מיליון בני אדם בקירוב.

מערכת מקוונת מחזקת את תיאום המענה

על סמך לקחים שהופקו מן המענה שניתן לסופת החורף בינואר 2013 השיק המשרד לתיאום עניינים הומניטריים מטעם האו"ם, בתיאום עם נפות הרשות הפלסטינית, אגודת הסהר האדום הפלסטינית וההגנה האזרחית הפלסטינית, מערכת מעקב ותיאום מקוונת. המערכת מספקת מידע מפורט על הצרכים שיצרה הסערה ברחבי הגדה המערבית, המענה שניתן על ידי גורמים שונים, והפערים שנותרו בכל אחת מהקהילות. המערכת מתוכננת לצמצם ככל האפשר את היקף הצרכים שאינם מקבלים מענה, וכן כפילות במענה.

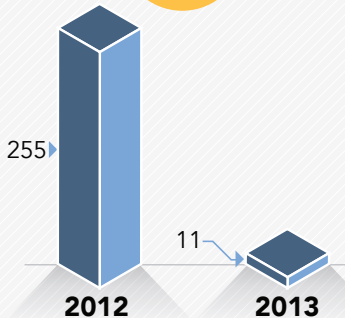
חממות נהרסו ברוחות העזות, יבולים שנחשפו לגשם כבד הוצפו ומחסים לבעלי חיים קרסו תחת מטרים של שלג והותירו את בעלי החיים חשופים לתנאי מזג האוויר ולטמפרטורות קיצוניות.

פרק זה נתרם על ידי ארגון המזון והחקלאות של האו"ם

2013
in figures

Gaza Strip:
Palestinian deaths
by Israeli forces

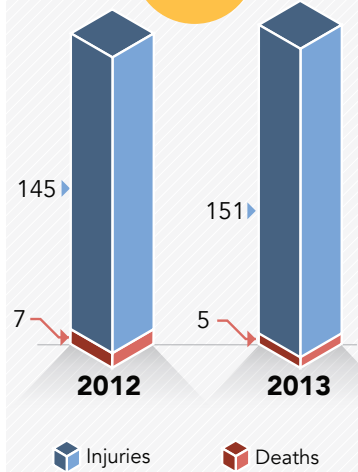
96%

2013
in figures

Israeli casualties by
Palestinians (West Bank
and Israel)

▲
2%

”זו סערת החורף השנייה השנה. הקהילה ההומניטרית באזור הפיקה לקחים משמעותיים מן הסערה הראשונה, שהתחוללה בינואר 2013, ואלה אפשרו לנו להגיב מהר יותר ובאופן מתואם יותר למצוקתם של חקלאים פלסטינים.“

סיריל פראנד, ראש המשרד של ארגון המזון והחקלאות של האו"ם בגדה המערבית וברצועת עזה.

חלק זה מבוסס על תשומות מטעם כוח המשימה לענייני מים, תברואה והיגיינה, בהנהגת יוניצף

”בארבעה ימים קיבל האזור כמות משקעים הנאגרת לרוב בארבעה חודשים,“ אמר סיריל פראנד, ראש המשרד של ארגון המזון והחקלאות של האו"ם בגדה המערבית וברצועת עזה. ”זו סערת החורף השנייה השנה. הקהילה ההומניטרית באזור הפיקה לקחים משמעותיים מן הסערה הראשונה, שהתחוללה בינואר 2013, ואלה אפשרו לנו להגיב מהר יותר ובאופן מתואם יותר למצוקתם של חקלאים פלסטינים.“

משרד החקלאות הפלסטיני מעריך כי חממות בשטח של 3,230 דונם בקירוב ניזוקו באופן מוחלט או חלקי במהלך הסערה. רובו הגדול של השטח שניזוק התרכז ברצועת עזה (88 אחוזים מכל החממות), במיוחד בנפת רפיח.

משק החי ספג אף הוא נזקים כבדים ברחבי השפ"כ. על פי הדיווחים, בסופה מתו 789 אלף בעלי חיים (281 אלף בגדה המערבית ו-508 אלף בעזה), ונזק זה מוערך ב-8 מיליון דולר ארה"ב בקירוב. מרבית בעלי החיים שנפגעו הינם בתת-ענף העופות: בעזה מתו בגלל הסופה 20 אחוזים מן העופות המגודלים למאכל. עובדה זו מדאיגה במיוחד הואיל ו-70 אחוזים מצריכת החלבון בעזה הינה מבשר עוף. כמו כן, על פי הדיווחים ניזוקו בסערה מחסים לבעלי חיים בשטח כולל של 173 אלף מ"ר, ששווים מוערך ב-3.4 מיליון דולר ארה"ב.

אובדן הייצור, המוערך ב-46 מיליון דולר ארה"ב, נבע מההכנסה החקלאית המופחתת הנובעת מאובדן נכסים, מהפגיעה ביצרנות ומאובדן יכולים. בעזה נובע אובדן הייצור בעיקר מנזקים לחממות ולגידולי שדה. הנזקים לגידולי השדה משמעותיים במיוחד: 56 אחוזים מהשטחים המעובדים (17,385 דונם) ניזוקו, וזהו הפסד הכנסות בשווי 25 מיליון דולר ארה"ב. בדומה לכך, ההרס של יכולים יקרי ערך המגודלים באופן מסורתי בחממות מוערך ב-11 מיליון דולר ארה"ב.

בגדה המערבית אובדן הייצור נובע מארבעה גורמים עיקריים; (1) חלב כבשים (אובדן של 3 מיליון דולרים ארה"ב); (2) ביצי עופות מופרות (המשמשות לגידול עופות למאכל, אובדן בשווי 2.5 מיליון דולר ארה"ב); (3) חממות (אובדן של 7 מיליון דולר ארה"ב); (4) שדות פתוחים (4.6 מיליון דולרים ארה"ב).

הקדימות העליונה של ארגונים שותפים במגזר החקלאות הינה למנוע את קריסת הענף, באמצעות שיקום של מחסים לבעלי חיים וחממות. תגובה זו יכולה למתן את ההשלכות הכלכליות העתידיות של משבר זה ולהבטיח שחקלאים, רועים ודייגים רבים, הסובלים כבר עתה מאי-ביטחון תזונתי, לא יעזבו את הענף ויהפכו תלויים בסיוע.

על מנת להבטיח את המשאבים הדרושים למענה החירום, ארגון המזון והחקלאות וארגונים שותפים בכוח המשימה לענייני ביטחון תזונתי הקצו מחדש משאבים מפעולות ההתערבות המתמשכות שלהם, כדי לתקן מחסי בעלי חיים וחממות שניזוקו, בשווי 1.5 מיליון דולר ארה"ב. את הפער הנותר במשאבים יכסו 14 בקשות (הממתניות כעת לאישור) לקרן החירום ההומניטרית, בשווי 3.3 מיליון דולר ארה"ב.

שטחים נרחבים ברחבי עזה הוצפו

מ-8 עד 13 בדצמבר נאלצה תשתית המים של עזה לספוג כמות גשמים גדולה פי שלושה מכמות הגשמים היורדים בדרך כלל בין אוקטובר לאמצע דצמבר. בששת הימים הללו

סבל של החממה האזרחית מספח פני אדם סאנור אל נסק פאר עזה.

קיבלה עזה כ-77 אחוזים מממוצע המשקעים הרב-שנתי שלה. הדבר יצר לחץ כבד על תשתית המים, הכורעת ממילא תחת הנטל ומושפעת לרעה מעיכובים ממושכים בתיקונים ושדרוגים נחוצים וממחסור כרוני בדלק, שהחריף עוד יותר מאז יוני 2013, עם סגירת המנהרות ששימשו להברחת דלק ממצרים.

עוד לפני סערת החורף החזויה נקטו הרשויות המקומיות, בתמיכת הקהילה הבינלאומית, שורה של צעדי מנע, לרבות חלוקה של 64 אלף ליטר דלק לשעת חירום למתקני המים והביוב הקריטיים ביותר. עם זאת, אמצעים אלה לא יכלו למלא את מרבית החסרים המשפיעים לרעה על תשתית זו. באזורים אחדים כבר התמלאו אתרי איסוף מי הגשמים לפני ביוב, בשל מחסור בחשמל או דלק להפעלת המשאבות וצידוד אחר של האתרים הללו. לפני הסערה דווח על לפחות 11 תקריות של דליפת שפכים לשטחים פתוחים בשל משבר האנרגיה, תקריות שהבולטת בהן הייתה בשכונת המגורים א-זייתון, כ-13 בנובמבר.³

עם תחילת הסערה הוצפו שטחים נמוכים ברחבי עזה, משום שמוקדי איסוף מי הגשמים קרסו ולא הצליחו לנקז את מי הגשמים אל הים במהירות הדרושה. רשות המים של יישובי חוף עזה מסרה כי תקריות הצפה התרחשו ב-25 מקומות לפחות בכל חמש הנפות של

תמיכה בילדים עקורים

מחסור בביגוד חם זוהה כאחד הצרכים המרכזיים הנובעים מסערת החורף, במיוחד בקרב ילדים, המהווים יותר ממחצית מן העקורים. חסר זה טופל באמצעות תרומה נדיבה של הבנק המרכזי של פלסטין, שסיפק ליוניצף (קרן החירום הבינלאומית לילדים של האומות המאוחדות) 50 אלף דולר ארה"ב, סכום שמחציתו הוקצתה לרכישת בגדי ילדים ויתרו שימש לרכישת ערכות היגיינה. בנוסף, המרכז הפלסטיני לדמוקרטיה ולזכויות האזרח שלח את חמשת צוותי החירום לתמיכה פסיכו-חברתית שלו לערוך ביקורי חירום בכיתים באזורים שנפגעו קשה ביותר, לרבות מחסים זמניים בבתי ספר.⁴

בשיא הסערה פונו כ-10,000 בני אדם מבתיהם ונאלצו לעבור למקלטים זמניים או למצוא מקלט אצל קרוביהם. רובם הגדול יכלו לחזור לבתיהם בתום הסערה.

עזה. הפגיעה הקשה ביותר הייתה בשכונת שייחי רדואן בעיר עזה, שבה הוצף אזור מגורים בשטח 250 דונם ובו כאלף משקי בית. רוב מתקני שאיבת המים ובריכות מי הגשמים הוצפו וחדלו לתפקד. בעיצומה של הסערה הגיע מפלס המים באזורים המוצפים ל-6.5 מטרים.

בשיא הסערה פונו כ-10,000 בני אדם מבתיהם ונאלצו לעבור למקלטים זמניים, או למצוא מקלט אצל קרוביהם. רובם הגדול יכלו לחזור לבתיהם בתום הסערה. בנוסף, מי ההצפות הסבו נזק לבתים, לרבות 21 אלף בתים לפחות הזקוקים לתיקונים משמעותיים.

עם הקשיים הנפוצים ביותר שמתקני המים וטיהור השפכים נאלצו להתמודד עמם בשל הסערה נמנו: נזק לגנטורים וללוחות חשמליים, תקלות לצידוד שאיבה, מחסור בחלפים וצורך מוגבר בתחזוקה ושדרוג של צידוד בשל שימוש יתר. כל אלה הכבידו עוד יותר על יכולתה של רשות המים של יישובי חוף עזה, המוגבלת ממילא בשל הירידה החדה באספקת החשמל מאז 1 בנובמבר בעקבות השבתת תחנת הכוח של עזה, ולאחר מכן הנזק שנגרם במהלך הסערה לקווי הזנת החשמל הן ממצרים והן מישראל. במהלך פרק הזמן שבו שרר מזג האוויר הגרוע נמשכו הפסקות החשמל המתגלגלות לפחות 16 שעות ביום.

הסערה ובעלי מוגבלויות: המקרה של פראשה

בעלי מוגבלויות נמנו עם מי שנפגעו קשה מכול במהלך הסערה, במיוחד באזורים שהוצפו ברצועת עזה, שאת תושביהם היה צריך לפנות.

פראשה היא סטודנטית בת 29 החיה בצפון עזה עם אמה וארבעת אחיה. היא אובחנה כסובלת מהמיפלגיה, שיתוק של חצי הגוף, הכרוך בפגיעה ברגליה ובידה השמאלית; השיתוק הופיע לפני כשלוש שנים בעקבות התמוטטות עצבים.

למרות מספר אמצעי מנע שפראשה ובני משפחתה נקטו לקראת הסערה, הם התעוררו ביום שלאחר פרוץ הסופה בבית מוצף, שהמים חודרים אליו דרך החלונות, הקירות והתקרה: "קמנו מבוהלים כל כך. אחיי קמו מייד מהמזרנים הרטובים ומיהרו להציל את הרהיטים. אני נשארתי על הרצפה הרטובה, וחיכיתי שמישהו יעזור לי לזוז. לקח לי זמן להבין מה קורה ולקום... אנשים באו לבית, וגם המשטרה באה לעזור לנו... אפילו הבאנו חול והנחנו אותו סביב הבית כדי שיגן עלינו מעט מהגשם הכבד".

אחרי ארבעה ימים של עבודה קשה ובלתי פוסקת נשאבו המים מתוך הבית: "הבית שלנו עדיין רטוב, עד לרגע זה. אנחנו לא יכולים לישון במיטות שלנו. שאלנו מזרנים ושמיות מקרובי משפחה וכולנו ישנים במטבח. אני לא יכולה לצאת מהבית אלא אם זה ממש הכרחי, כי הבגדים והנעליים שלי רטובים. בגלל המוגבלות שלי לא קל לי לשבת על הרצפה. בכל פעם שאני נכנסת הביתה אני צריכה להיזהר, כי עדיין מחלחלים מים בין המרצפות ואני עלולה להחליק".

כמעט שבעה אחוזים מהאוכלוסייה הפלסטינית בשפ"כ, שהם 305 אלף בני אדם בקירוב, סובלים ממוגבלות ומתמודדים עם קשיים ייחודיים בנישה להזדמנויות מחיה, וכן לשירותי בריאות, שירותי חינוך ושירותים חברתיים נאותים.⁶

בתחילת הסערה השאלו הרשויות הישראליות לרשות המים של יישובי חוף עזה ארבע משאבות ניידות, ואלה מילאו תפקיד מרכזי במענה שניתן להצפות.

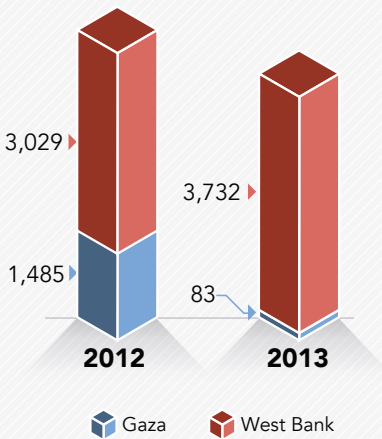
מקרה מבחן שסיפק ארגון EducAid באמצעות ארגון שותף מקומי, "הפורום לפיתוח חברתי"⁵

2013

in figures

Palestinian Injuries by Isr Forces

10%

פגיעתה של הסערה בנשים ובנערות בעזה

ארגון הנשים של האו"ם (UN Women), בשיתוף פעולה עם משרד הנציב העליון לזכויות אדם מטעם האו"ם ואגודת עיישה להגנה על נשים וילדים בעזה, ערך שורה של דיוני נשים, במסגרת קבוצות מיקוד, על פגיעתה של הסערה בנשים. ב-18 בדצמבר 2013 התקיימו שישה דיונים כאלה במקומות שונים ברחבי עזה, תוך התמקדות ספציפית באזורים שהפגיעה בהם הייתה הקשה ביותר. בין יתר הממצאים הדגיש הדוח את העובדה שהגבלות מגדריות נותרו בעינן גם בהקשר של מקרה חירום. הציפיות החברתיות מנשים לציית לקודים חברתיים נוקשים בכל האמור בלבוש, שהייה בין גברים וניעות נותרו בעינן, והן מקשות עוד יותר על נשים, במיוחד בהקשר של אובדן בתיהן ופרטיותן. בנוסף, הדיונים הראו כי לנשים גישה מועטה למידע, וכי באופן כללי הן סמכו על גברים לקבלת מידע על סיוע זמין. כולה, מקהילה זרקא, אמרה, "אני יודעת שבמקרה חירום אני צריכה להתקשר לאמבולנס או למחלקת ההגנה האזרחית, אבל אני לא יודעת איך ליצור איתם קשרי".

בתחילת הסערה השאלו הרשויות הישראליות לרשות המים של יישובי חוף עזה ארבע משאבות ניידות, ואלה מילאו תפקיד מרכזי במענה שניתן להצפות. בנוסף, רשות המים של יישובי חוף עזה בנתה בריכה זמנית לאיסוף מי גשמים ליד הבריכה בשכונת שייחי רדואן, על מנת להסיט מים משכונות המגורים, בעוד בריכות אחרות קלטו מים הרבה מעבר לקיבולתן. ריקון המים מהבריכות אל הים בעזרת משאבות ככדות נמשך כל חודש דצמבר ומעבר לו.

חברי כוח המשימה לענייני מים, תברואה והיגיינה תמכו ברשות המים של יישובי חוף עזה בתגובתה לסערה, כולל באמצעות אומדני תיאום ואומדנים משלימים, וכן באמצעות אספקה של פריטים רבים שאינם מזון (בעיקר יריעות ברזנט, ניילון, שמיכות ומזרנים אבל גם מחצלות, תנורי גז לבישול, מערכות כלי מטבח ואוהלים - סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם לפליטים במזרח התיכון) ערכות היגיינה (יוניצף, Oxfam וסוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם) ומשאבות (ארגון Action Against Hunger). סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם סיפקה 64 אלף ליטר דלק (במימון טורקיה) לפני הסערה ו-90 ליטר (במימון קרן החירום ההומניטרית) מייד לאחריה, על מנת להבטיח תפקוד רציף של תשתית המים, התברואה וההיגיינה החיונית. כמו כן, האו"ם סייע בהגשת הבקשה לארבע המשאבות שהושאלו על ידי ישראל ובהכנסתן לעזה.

רשויות וארגונים ממגזר המים, התברואה וההיגיינה זיהו מספר אמצעים הדרושים לטיפול בהשפעות הנותרות של ההצפות, ולהכנה לקראת מקרי חירום דומים בעתיד. האמצעים לטווח קצר כוללים רכישת דלק למתקני מים, תברואה והיגיינה ושיקום של בריכות לאיסוף מי גשמים. בשלב שני יש לרכוש משאבות לשעת חירום וציוד נוסף ולבצע תיקונים נוספים, בצד שדרוג של תחנות השאיבה הקיימות ובניית תחנות שאיבה חדשות. לטיפול בצרכים ארוכי הטווח בתחום המים, התברואה וההיגיינה ברצועת עזה דרושים מיזמי תשתית רחבי היקף, שאת יישומם מעכבת שורה של מכשולים, ובהם הגבלות גישה, היעדר מימון ואילוצים פוליטיים הנובעים מן ההגבלות על מגיעה של סוכנויות עם הרשויות בפועל.

לטיפול בצרכים ארוכי הטווח בתחום המים, התברואה וההיגיינה ברצועת עזה דרושים מיזמי תשתית רחבי היקף, המתעכבים בשל הגבלות גישה, היעדר מימון ואילוצים פוליטיים הנובעים מן ההגבלות על מגיעה של סוכנויות עם הרשויות בפועל.

תוכניות מתאר לחמש קהילות בשטח C בשלב האישור הסופי שלהן

רוב רובו של שטח C עודנו חסום בכפי כיתוח פלסטיני

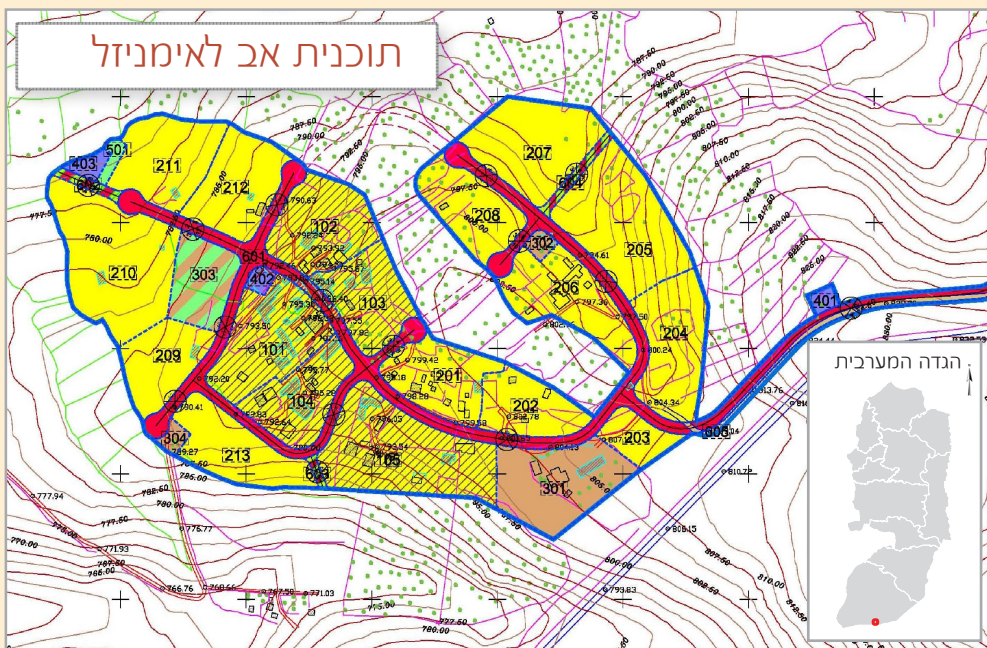
המנהל האזרחי של ישראל, האחראי לתכנון ולאישור בשטח C של הגדה המערבית, הפקיד לאחרונה להתנגדויות תוכניות מתאר עבור חמש קהילות פלסטיניות בשטח C (שכלל אוכלוסייתם מונה כ-2,500 נפש).⁸ אם תוך שישים יום לא יוגשו התנגדויות, ייכנסו התוכניות לתוקף תוך זמן קצר. אישור כזה יביא לקהילות האמורות יתרונות מוחשיים, בהם היכולת להשיג היתר כדי שיוכלו לבנות באופן חוקי, האפשרות לפתח תשתית ציבורית ושילוב וחיבור של הקהילות לרשתות שירותים ציבוריים כגון כבישים, מים, חשמל וכיוב.

התפתחות זו היא חלק מיוזמה רחבה יותר להכנת תוכניות מתאר לרוב הקהילות הפלסטיניות ברחבי שטח C, על ידי הקהילות עצמן ובתמיכת המשרד הפלסטיני לממשל מקומי, המרכז הבינלאומי לשלום ולשיתוף פעולה (ארגון פלסטיני לא ממשלתי), תוכנית היישובים של האו"ם (UN-Habitat) ותורמים בינלאומיים. עד עתה הוגשו רשמית למנהל האזרחי 35 תוכניות כאלה, המצויות בשלבים שונים של בדיקה, והקהילות מכינות יותר משישים תוכניות נוספות.

אישור התוכניות יביא לקהילות האמורות יתרונות מוחשיים, בהם היכולת להשיג היתר כדי שיוכלו לבנות באופן חוקי, האפשרות לפתח תשתית ציבורית ושילוב וחיבור של הקהילות לרשתות שירותים ציבוריים כגון כבישים, מים, חשמל וכיוב.

מקרה אימינזל

אימינזל היא אחת מחמש קהילות שתוכנית המתאר החדשה שלהן עומדת לקבל אישור. הקהילה הפלסטינית הקטנה, בת כ-400 תושבים, ממוקמת בדרום נפת חברון, במרחק של קילומטר וחצי מהקו הירוק, ומצויה בשלמותה בשטח C. השטח הבנוי משתרע על פני כ-73 דונם. מרגע שתאושר, תסלק התוכנית את סכנת העקירה והרס המבנים ותספק מסגרת חוקית לפיתוחה של תשתית נחוצה ביותר, כגון חיבור לרשתות המים והחשמל, כבישים בסיסיים, ביוב, בית ספר, מתקן רפואה, מרכז לנוער וגן ילדים.

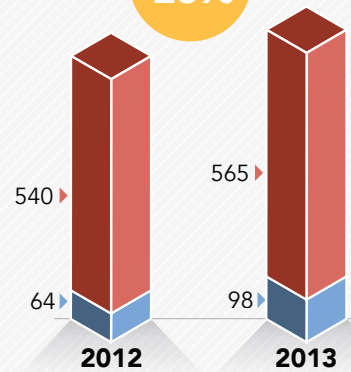

2013

in figures

Structures
demolished

10%

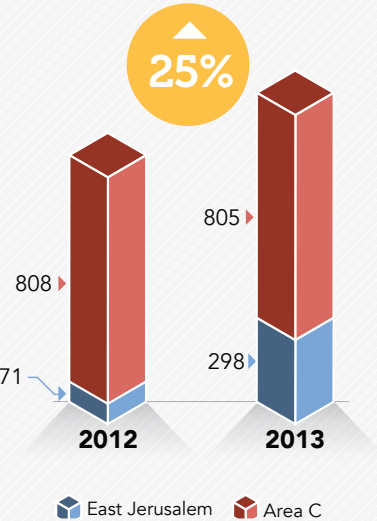

East Jerusalem Area C

2013
in figures

People displaced
as a result of
demolitions

25%

East Jerusalem Area C

תוכנית התמיכה בתכנון שתוכנית היישובים של האו"ם מנהלת בשותפות עם משרד השלטון המקומי והמרכז הבינלאומי לשלום ולשיתוף פעולה, פועלת לשיפור חוסן של קהילות פלסטיניות בשטח C באמצעות פיתוח מקומי בר-קיימא, הרחבת זכויות בנייה וגישה לשירותים בסיסיים. עם המטרות הספציפיות נמנות:

1. תכנון יעיל - עקבי מבחינה טכנית ותואם לצרכים הלאומיים הפלסטיניים;
2. פיתוח יכולת של רשויות פלסטיניות, הן מקומיות והן ברמת מרכז;
3. קידום מדיניות מתואם המבוסס על מידע מקיף ועל מעקב.

כמו כן, תוכנית התמיכה בתכנון חוזה את הכנתן, על ידי הקהילה, של מסגרות פיתוח לשטחי עורף חקלאי כלכליים של כפרים, ותוכניות פיתוח עבור צברים תפקודיים של קהילות פלסטיניות. מטרתה של עבודה זו הינה תכנון לשם שימוש פרודוקטיבי באדמה, הגנה על קרקעות חקלאיות איכותיות או שטחי נופים איכותיים ובחינה של קישורי תחבורה ודפוס הפיתוח הכלכלי העתידי הפוטנציאלי.

לא מכבר הושלם תרגיל הכנת פרופיל הומניטרי, בהנהגת המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, המצביע על כך שברחבי שטח C קיימים 533 אזורים מגורים פלסטיניים, בחלקם חלק מיישוב גדול יותר הממוקם בשטח A או B. נכון לעכשיו, רק ל-14 אחוז משטחי מגורים אלה (75 קהילות) יש תוכנית מתאר שהמנהל האזרחי יזם ואישר. שטחן הכולל של 75 התוכניות הללו הוא כ-18 אלף דונמים, שהם 0.5 אחוזים משטח C.¹⁰ שלא כמו התוכניות שהוכנו במסגרת היוזמה שנזכרה לעיל, את התוכניות הללו הכין המנהל האזרחי בלי להיוועץ בקהילות המושפעות, ורובן הגדול אינן עונות על צרכיהם הבסיסיים של התושבים; במקרים רבים לא נכללו בתוכניות כמה מהשטחים הבנויים הממוקמים בשולי קהילות.

היעדר תכנון מספיק היה ועודנו גורם מרכזי לפגיעות בקרב תושבי הקהילות בשטח C, משום שפגע בגישה למקורות מחיה ולשירותים והביא לאובדן רכוש ולעקירה בכפייה של בני אדם, בשל הרס מבנים שהוקמו ללא היתרים. מידע רשמי שנחשף לא מכבר, באמצעות עתירה מתוקף חוק חופש המידע שהגיש הארגון הישראלי הלא ממשלתי "במקום" מצביע על כך שמאז 1988 הנפיק המנהל האזרחי 12,570 צווי הריסה לגבי מבנים פלסטיניים שהוקמו בלא היתר במה שהיום מוגדר כשטח C (צו אחד יכול להורות על הריסת כמה מבנים).¹¹ ב-2013 בלבד תיעד המשרד לתיאום עניינים הומניטריים את הריסתם על ידי הרשויות הישראליות של 565 בתי מגורים ומבני מחיה בבעלות פלסטינית בשטח C, ומעשי הרס אלה הביאו לעקירתם של יותר מ-800 בני אדם. עם הקהילות שהפגיעה בהן הייתה הקשה ביותר נמנות קהילות בדואים ורועים, ששלוש מהן נעקרו בשלמותן.¹²

לאור הפגיעה הקשה של מעשי הרס ועקירה ונוכח אי-יכולתם של בני אדם למצוא מענה לצורכי הדיור והמחיה הבסיסיים שלהם, אישורן הצפוי של תוכניות המתאר יביא לקהילות הנוגעות לעניין זה את הסעד שהן כה זקוקות לו. העובדה שתוכניות אלה הוגשו על ידי הקהילות עצמן מהווה אף היא תקדים רב-ערך.

התוכניות שהוגשו ואלה המצויות כעת בהכנה כוללות רק אדמה פלסטינית בבעלות פרטית, ולפיכך אינן משפיעות על המדיניות הישראלית הקיימת, שבמסגרתה אדמה ציבורית, כלומר יותר מ-60 אחוזים משטח C, מוקצת אך ורק להתחלופיות ולצבא.

למרות התקדמות זו, פערי התכנון הנותרים עודם משמעותיים. גם אם יאושרו כל התוכניות שהוגשו למנהל האזרחי בשנים האחרונות, עדיין ייוותרו קהילות רבות נוספות בשטח C בלא מענה. בנוסף, התוכניות שהוגשו ואלה המצויות כעת בהכנה כוללות רק אדמה פלסטינית בכעלות פרטית, ולפיכך אינן משפיעות על המדיניות הישראלית הקיימת, שבמסגרתה אדמה ציבורית (המכונה גם "אדמת מדינה") מוקצת אך ורק להתנחלויות ולצבא הישראלי. יותר מ-60 אחוזים משטח C הם אדמות ציבור. בנוסף על פגיעות הומניטרית, היעדר הגישה של פלסטינים לרובו הגדול של שטח C זוהה כגורם מרכזי המונע פיתוח כלכלי בתחומים כמו חקלאות, הפקת מחצבים, תיירות ותשתית.¹³

עונת מסיק הזיתים 2013 - סקירה כללית

עונת מסיק הזיתים 2013 הסתיימה בדצמבר. עבור פלסטינים, מסיק הזיתים השנתי הוא אירוע כלכלי, חברתי ותרבותי מרכזי. 8 מיליון עצי זית נטועים על פני שטח המשתרע על כמעט 51 אחוזים מהאדמה החקלאית בשפ"כ, רובם הגדול (94 אחוזים) בגדה המערבית. תעשיית שמן הזית מהווה 25 אחוזים¹⁴ מההכנסה מחקלאות בשפ"כ, ועל פי הערכות, כ-100 אלף משפחות תלויות למחייתן במידה זו או אחרת ביכול הזיתים השנתי.¹⁵ הערך המוסף של תעשיית שמן הזית הנלווית מגיע בממוצע ל-5.4 מיליון דולר ארה"ב בשנה.¹⁶

יכול הזיתים בשפ"כ הוא מחזורי: אחרי שנה טובה (ובה יכול שופע) באה שנה רעה (ובה יכול דל). התנודות ביכול הזיתים יכולות להיות גדולות מאוד, מ-27 אלף טון בשנה רעה ל-170 אלף טון בשנה טובה, ותפוקת שמן הזית משתנה בהתאם, בין 6,000 ל-34 אלף טון.¹⁷ משרד החקלאות חוזה תפוקה של 14 אלף טון מטרי של שמן מיכול הזיתים השנה, לעומת 18 אלף טון מטרי בשנת 2012.

מטעי זיתים זקוקים לתחזוקה כל השנה, וגישה מוגבלת פוגעת בפירותם של עצי הזית. בגדה המערבית, קהילות שמטעי הזיתים שלהן ממוקמים בין הגדר לבין הקו הירוק ובקרבת התנחלויות ממשיכות להתמודד עם קשיים בכיצוע פעילויות חיוניות כדוגמת חריש, גיזום ודישון, וכתוצאה נפגע היכול הן באיכותו והן בכמותו.

צילום: א. א. איליא, תוכנית הליווי האקונומית פלסטין ופועה

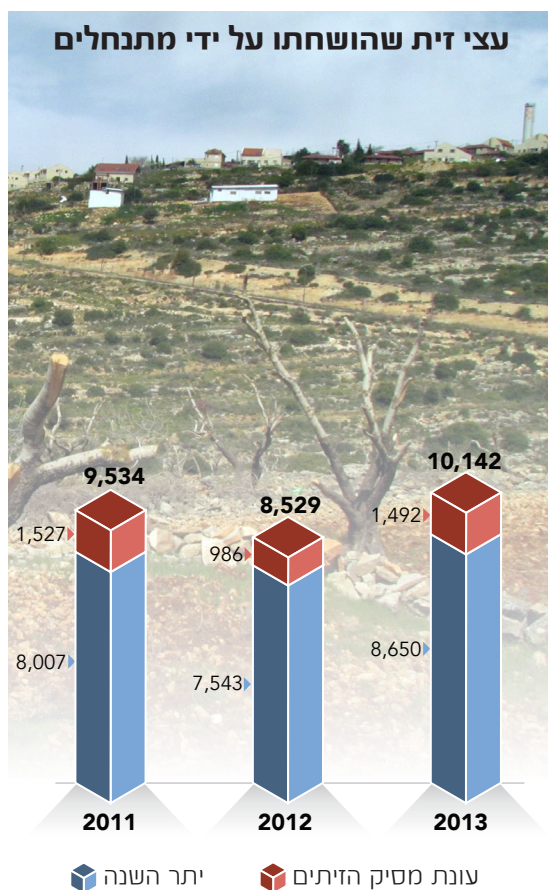
ברצועת עזה, מאז הבנות הפסקת האש בין ישראל לחמאס, שהושגו בנובמבר 2012 בתיווך מצרי, גדלה הגישה לשטחים חקלאיים לאורך גדר הגבול עם ישראל. ברם, הפרמטרים של המשטר החדש מעולם לא נמסרו רשמית, ועניין זה מוביל לאי-ודאות מתמשכת ביחס לבטיחות הגישה. חקלאים עזתיים רבים יכלו להגיע באופן סדיר לשטחים במרחק של עד 300 מטר מהגדר לראשונה זה שנים, אך לשינוי זה נודעה השפעה מועטה בלבד על יכול הזיתים. זאת משום שעצי הזית בשטחים שבקרבת הגדר נעקרו במבצעי יישור אדמה שכוחות ישראלים מנהלים באופן סדיר, בנימוק של שיקולים ביטחוניים.

גישה מוגבלת לאדמות חקלאיות ליד התנחלויות

בגדה המערבית, חקלאים פלסטינים שמטעי הזיתים שלהם ממוקמים בקרבת התנחלויות ומאחזי התנחלות או בסביבתם ממשיכים להתמודד עם הגבלות על הגישה לאדמותיהם. בדומה לשנים קודמות, גם בעונת המסיק 2013 הציב הצבא הישראלי כוחות נוספים כדי להגן על חקלאים מאלימות מתנחלים, והקצה פרקי זמן מוגבלים שבהם הורשו חקלאים להגיע למטעי הזיתים שלהם בקרבת כ-55 התנחלויות לאחר "תיאום מוקדם". הסדרי תיאום אלה נגעו ברובם לאדמות פלסטיניות המוקפות כעת בגדרות של התנחלויות ולשטחים המתאפיינים באלימות מתנחלים חוזרת ונשנית. במשך עונת המסיק קיבל על עצמו כוח המשימה לענייני הגנה לתאם יוזמות לנוכחות הגנתית שנקטו ארגונים הומניטריים וארגוני זכויות אדם (ראו מסגרת) ואשר נועדו לתמוך בגישת פלסטינים למטעי זיתים.

למרות הסדרי התיאום המוקדם דיווחו הארגונים המספקים נוכחות הגנתית על תקריות של אלימות במעורבות מתנחלים שהתרחשו בתוך פרקי הזמנים המוקצים, לרבות תקיפות גופניות, הפחדה וגרימת נזק לרכוש ולעצים. במספר מקרים, כשהגיעו לאדמותיהם גילו

חקלאים כי מתנחלים גרמו נזק לרכוש, הסיגו גבול והשתלטו באופן בלתי חוקי על אדמות. במקרים אחרים הורו כוחות ישראלים לחקלאים פלסטינים להסתלק מאדמתם הם, בנימוק שהדבר נעשה למען בטיחותם, ובעקבות זאת איבדו החקלאים חלק מהזמן המוגבל ממילא שהוקצה להם במסגרת לוח הזמנים המתוכנן. כן דווח על מקרים של הפחדה ומתקפות של מתנחלים על חיילים ישראלים, על עיתונאים ועל גורמים המספקים נוכחות הגנתית. בסיכומו של דבר, משטר "התיאום המוקדם" אינו אוכף את שלטון החוק על מתנחלים אלא מטיל את עיקר הנטל על כתפי החקלאים, שגישתם לאדמתם הם מוגבלת.

אמנם, מערכת התיאום המוקדם והצבתם של כוחות ישראלים נוספים ב"אזורי חיכוך" אכן הפחיתו את העימותים ומתקפות מתנחלים על חקלאים בעת עבודתם, אך מסתבר שהשיטה יעילה במידה מועטה בלבד למניעת מעשי ונדליזם או גניבה של עצי זית ביתר השנה.

טיפול באלימות מתנחלים באמצעות נוכחות הגנתית

כחלק מהתגובה לאלימות במעורבות מתנחלים, תיאם כוח המשימה לענייני הגנה, באמצעות קבוצת הליבה לנושא אלימות במעורבות מתנחלים בראשות משרד הנציב העליון מטעם האו"ם לזכויות האדם, נוכחות של ארגונים הומניטריים שיספקו תמיכה והגנה לחקלאים פלסטינים המושפעים לרעה מאלימות מתנחלים ומהגבלות גישה במהלך עונת מסיק הזיתים. ביוזמה היו מעורבים 12 ארגונים, ובהם שלושה ארגונים פלסטיניים לא ממשלתיים, ארגון ישראלי לא ממשלתי, חמישה ארגונים בינלאומיים ושלוש סוכנויות או"ם, שסיפקו נוכחות הגנתית ל-84 קהילות.

אומדנים ראשוניים מצביעים על כך שנוכחות הגנתית תרמה למניעת מתקפות מתנחלים, ובמקרים אחדים מילאה תפקיד מרכזי בכך, ומיתנה את פגיעתן של מתקפות שכן התרחשו. בסך הכול תיעדו הארגונים המעורבים 22 תקריות במעורבות מתנחלים, וחלקן עוררו תגובות נוספות, בהן תמיכה משפטית בהגשת תלונות, מענה פסיכולוגי-חברתי, תיאום נוסף עבור עניינים הנוגעים לגישה, הגברת הנוכחות ההגנתית ומענה חומרי.

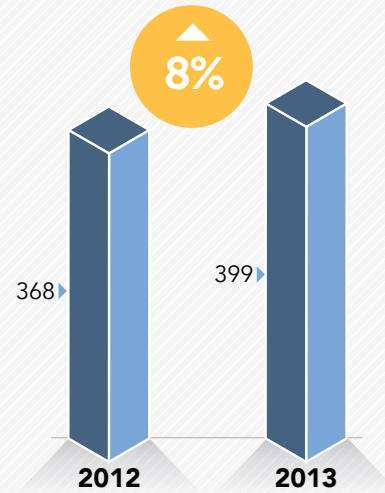
לדברי סדאם, חקלאי מהכפר גיובת א-דיב שבנפת בית לחם, "נוכחותם של ארגונים חשובה מאוד. היא מסייעת לחקלאים, במיוחד כשנוכחים במקום בינלאומיים וארגונים מהימנים. זה גורם לנו להרגיש בטוחים יותר. כל עזרה, לא משנה כמה קטנה, היא חשובה וחיונית". משפחתו זכתה לאחרונה בתביעה משפטית, שלאחריה יכלו בני המשפחה להגיע לאדמתם בפעם הראשונה זה עשר שנים.¹⁹

בסך הכול, במהלך עונת מסיק הזיתים 2013 תיעד המשרד לתיאום עניינים הומניטריים 32 מתקפות מתנחלים שנפצעו בהן אנשים או שנגרם בהן נזק לרכוש; וזוהי ירידה לעומת 51 התקריות שנרשמו בעונת מסיק הזיתים 2012.¹⁸ עם זאת, מספר העצים והשתילים שניזוקו על ידי מתנחלים במהלך עונת המסיק הנוכחית (1,492) גדל במידה ניכרת לעומת 2012 (986). אמנם, מערכת התיאום המוקדם והצבתם של כוחות ישראליים נוספים ב"אזורי חיכוך" אכן הפחיתו את העימותים ומתקפות מתנחלים על חקלאים בעת עבודתם, אך מסתבר שהשיטה יעילה במידה מועטה בלבד למניעת מעשי ונדליזם או גניבה של עצי זית ביתר השנה. בסך הכול דווח במהלך שנת 2013 על 10,142 עצים שנשרפו, נעקרו או הושחתו באופנים אחרים, לרבות בשטחים בקרבת התנחלויות, בזמנים שבהם הייתה לפלסטינים גישה מוגבלת למקום, לעומת 8,259 עצים במהלך שנת 2012.

היעדר אכיפת חוק מספקת נגד אלימות מתנחלים ככלל, ונגד פגיעה בעצי זית בפרט, ממשיך לעורר דאגה. תופעה זו קשורה לפערים במונחים של אמצעי מנע, וכן אמצעים למיצוי הדין עם העבריינים. לפי נתוני הארגון הישראלי "יש דין", רק ארבעה מתוך 211 תיקי החקירה שמשרתת ישראל פתחה בין 2005 ל-2013 בעקבות תלונות שפלסטינים הגישו בגין גרימת נזק לעצים הובילו להגשת כתב אישום. כ-166 תיקים נסגרו בנימוק של "עברייני לא נודע", מינוח המציין כי החוקרים לא הצליחו לאתר ולזהות חשודים. יתרה מכך, ארגונים שונים דיווחו על חוסר מוכנות ואי-רצון של חקלאים פלסטינים להגיש תלונות בקשר לתקריות במעורבות מתנחלים, בטענה שהגשת תלונות בתחנות משטרה ישראליות הינה "חסרת תועלת" ו"בזבוז זמן".

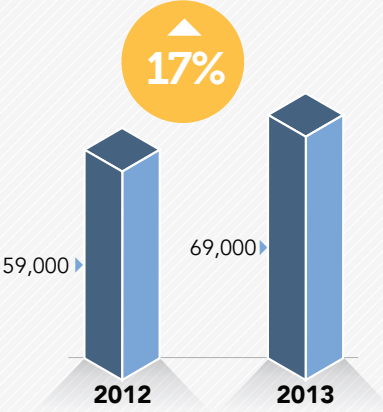
2013
in figures

Settler incidents
resulting in Palestinian
injuries or property
damage

רק ארבעה מתוך 211 תיקי החקירה שמשרתת ישראל פתחה בעקבות תלונות שפלסטינים הגישו בגין גרימת נזק לעצים הובילו להגשת כתב אישום. כ-166 תיקים נסגרו בנימוק של "עברייני לא נודע".

2013
in figures
Erez crossing:
people leaving
Gaza

מטעי זיתים המבודדים על ידי הגדר: משטר ההיתרים / התיאום המוקדם והשערים

חקלאים שבבעלותם מטעי זיתים בין הגדר לקו הירוק נדרשים להשיג טופס היתר מיוחד, או לבצע "תיאום מוקדם" אצל הרשויות הישראליות, על מנת להגיע לאדמותיהם. גם אותם חקלאים שקיבלו היתרי גישה או למטעי הזיתים שלהם שמאחורי הגדר או הסדירו תאום מוקדם לכך, מורשים להיכנס רק דרך שערים ומחסומים של הגדר. רוב המעברים לאורך הגדר פתוחים רק בעונת מסיק הזיתים, ורק לפרקי זמן מוגבלים בימים אלה, ובשל כך נמנעת גישה רציפה במשך כל השנה. בסך הכול, בעונת מסיק הזיתים השנה היו 89 מעברי גדר: 81 שערים ושמונה מחסומים. אלה האחרונים אינם משמשים לצורך הגישה לאדמות חקלאיות, אלא נועדו לאפשר לתושבי "קו התפרי" להגיע למקומות עבודה ולשירותים חיוניים ביתר הגדה המערבית. מבין השערים שיועדו לגישה חקלאית, רק תשעה פתוחים מדי יום; תשעה שערים נוספים פתוחים במשך יום או ימים מסוימים בשבוע ובמהלך עונת הזיתים; ורוב השערים, 63 במספר, פתוחים רק בעונת מסיק הזיתים.

למרות ההכרזה על גידול בהקצאת היתרים בעונת המסיק נענו בקשות רבות בסירוב, בעיקר "משיקולים ביטחוניים" או בנימוק שלא הוכחה "זיקה לקרקע" באופן מספק. רוב השערים החקלאיים (39) מצויים בצפון הגדה המערבית, לרבות תשעת המעברים הפתוחים על בסיס יומי. 35 מהשערים מצריכים היתרים: שיעור האישור של בקשות להיתרי מעבר בגדר לכל שנת 2013 נע ממצט יותר משליש בנפת סלפית, ל-46 אחוז בנפת טול כרם ועד שני שלישים בנפת קלקיליה.²⁰ נתון זה עולה בקנה אחד עם נתונים משלוש השנים האחרונות המראים שיעור של כ-50 אחוז של אישור/סירוב בצפון הגדה המערבית.

נתוני כריון שהמשרד לתיאום עניינים הומניטריים אסף בחמש השנים האחרונות ממספר חקלאים בצפון הגדה המערבית מראה על ירידה של כ-60 אחוז ביכול של עצי זית ב"מרחב התפרי", לעומת העצים המקבילים בעברה ה"פילסטיני" של הגדר, שבו ניתן לבצע באופן שוטף פעילויות חיוניות כמו חריש, גיזום, דישון, הדברת מזיקים ועישוב.

באזור רמאללה, שכל השערים בו הם עונתיים (נפתחים על פי סוג היבול/העץ בכל אזור), פועלים 12 מבין 18 השערים בשיטת ההיתרים. על פי נתונים שהתקבלו ממשרד התיאום והקישור (מת"ק) האזורי הפילסטיני, 1,153 בני אדם בסך הכול הגישו בקשות להיתרים, ו-62 אחוז מהן אושרו, לעומת 79 אחוז ב-2012; 38 אחוז (435) נענו בסירוב השנה, בעיקר משיקולים ביטחוניים שלא פורטו.

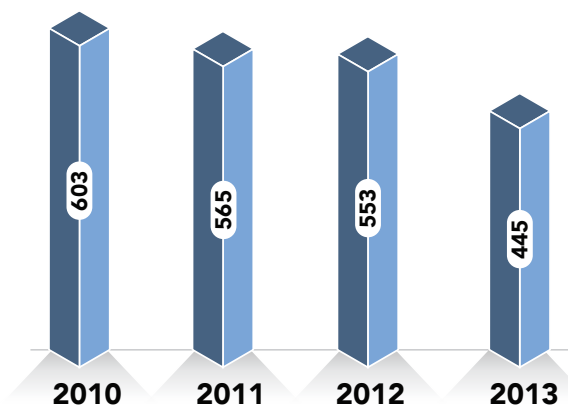
בנפת חברון, שבה הגישה לאדמה ב"מרחב התפרי" מותרת רק בעונת המסיק, פעלו שבעה שערי גדר באמצעות תיאום מוקדם, וכל 850 החקלאים שהגישו בקשות קיבלו היתרי כניסה. יחד עם זאת, חקלאים שנתקלו בעבר בסירובים חוזרים ונשנים נואשו מלשוב ולהגיש בקשה, בנוסף על שיעור בקשות נמוך בשל היבול הנמוך. בנפת בית לחם נפתחו שני שערים באמצעות שיטת "התיאום המוקדם", וכמאתיים חקלאים יכלו להגיע לאדמותיהם בלא תקלות. כל חמישים החקלאים מאזור ואדי שאמי בבית לחם, שהגישו בקשות להיתרי גישה לאדמתם בתחומי גבול שטח השיפוט העירוני של ירושלים, נענו בסירוב, והדבר מעורר דאגה.

ביבול של עצי זית ב"מרחב התפרי" ניכרת ירידה של כ-60 אחוז לעומת העצים המקבילים בעברה ה"פילסטיני" של הגדר.

עדכון רבעון בנושא גישה של סגל הומניטרי בשפ"כ

פחות אנשי סגל מושפעים לרעה מתקריות גישה

ירידה משמעותית ניכרה ברבעון זה במספר תקריות הגישה המשפיעות לרעה על ארגונים הומניטריים הפועלים בשפ"כ ובמספר אנשי הסגל המושפעים לרעה בתקריות אלה (70 תקריות שהשפיעו לרעה על 291 אנשי סגל) לעומת הרבעון הקודם (112 תקריות שהשפיעו לרעה על 765 אנשי סגל). התקריות ברבעון זה גרמו לאובדן של 27 ימי עבודה.

ירידה זו קשורה ברובה לצמצום בתנועת אנשי סגל הומניטרי בשל שביתה מתמשכת של הסגל המקומי של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם בגדה המערבית, וכן חופשות רשמיות של האו"ם. ואף על פי כן, ב-2013 נצפתה ככלל ירידה של 20 אחוז במספר התקריות, לעומת 2012. ניתן לייחס ירידה זו לשיפור מתון בכמה מהמחסומים, בצד

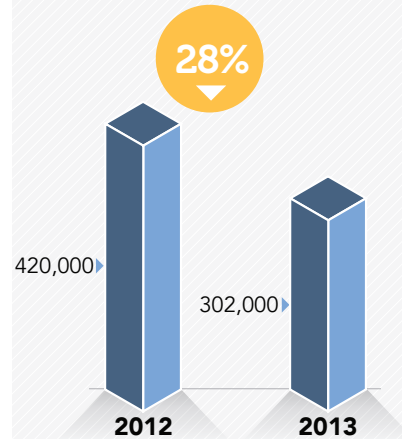
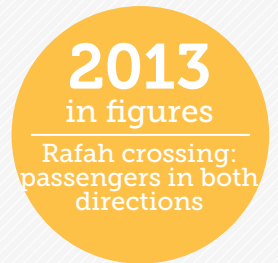
הימנעות גוברת מ"מחסומים בעייתיים" באמצעות העדפה של נסיעה למרחקים גדולים יותר בדרכים עוקפות.

דרישות לעריכת חיפושים בכלי רכב של האו"ם, תוך הפרה של האמנה בדבר זכויות וחסינויות של האו"ם משנת 1946, ממשיכות להיות הסיבה העיקרית לתקריות המשפיעות לרעה על סגל האו"ם. יותר ממחצית מכלל התקריות שדווח עליהן ברבעון הרביעי נבעו מדרישות כאלה, וכמעט 90 אחוז מהן התרחשו במעבר דרך מחסומי גדר החולשים על הגישה לאזור ירושלים. לעומת זאת, כמעט מחצית מהתקריות שהשפיעו לרעה על אנשי סגל של ארגונים לא ממשלתיים נגעו לעיכובים במעברים בין ישראל לרצועת עזה, שעליהם חולשות הרשויות המקומיות הישראליות או העזתיות.

מגמות חיוביות בתנועת אנשי סגל אל עזה וממנה

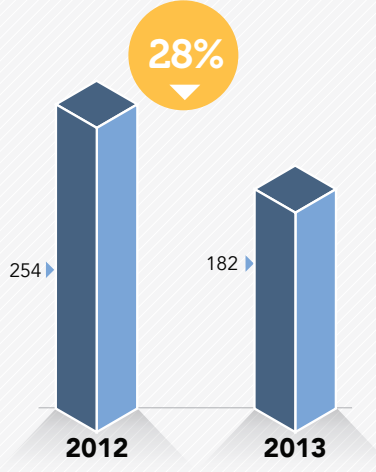
מספר הבקשות להיתרי כניסה לעזה או יציאה ממנה, שהוגשו לרשויות הישראליות בשם סגל מקומי של האו"ם, גדל ברבעון זה (מ-293 ל-325 בקשות), ואילו שיעור האישור נותר בסביבות 76 אחוז, נתון דומה לממוצע השנתי לשנת 2013. משך הטיפול קוצר משמעותית, מ-22 יום בממוצע ב-2012 לתשעה ימים ב-2013.

שלא כמו סגל בינלאומי של האו"ם, כניסתם של אנשי סגל בינלאומיים של ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים לרצועת עזה מצריכה היתר של הרשויות הישראליות. כמו ברבעון הקודם, ברבעון הנוכחי אושרו כ-85 אחוז מהבקשות להיתרים כאלה במועד הנסיעה המתוכנן. נתון זה גבוה במידה ניכרת מהשיעור הממוצע לרבעון בשנה שעברה (67 אחוז). כך גם משך הטיפול הממוצע בבקשות: 12 יום ב-2013 לעומת 22 יום ב-2012.

חלה ירידה במספר תקריות הגישה ברבעון האחרון של 2013, בעיקר עקב צמצום התנועה של סגל הומניטרי בשל השביתה המתמשכת של הסגל המקומי של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם בגדה המערבית, וכן חופשות רשמיות של האו"ם.

2013
in figures
Kerem Shalom
crossing:
truckloads exiting
Gaza

ברבעון זה, בתגובה על הסגירה לסירוגין וצמצום שעות הפעולה של מעבר רפיח, הנתון לשליטת מצרים, המשיכו הרשויות הישראליות להקל כמה מהגבלות הנסיעה דרך מעבר ארז, על מנת להתאים את פעילות המעבר לגידול במספר הנוסעים, ואפשרו לקטגוריות מסוימות של נוסעים (במיוחד מטופלים, מספר קטגוריות של סטודנטים, נתינים זרים ובעלי נתינות כפולה, וכן בעלי תעודות זהות פלסטיניות המועסקים על ידי ארגונים בינלאומיים), שאלמלא כן היו נוסעים דרך רפיח, לעבור דרך מעבר ארז. עקב כך ניכר גידול של שבועה אחוזים במוצע החודשי של אנשים היוצאים את עזה דרך מעבר ארז (6,715) ברבעון הרביעי של 2013, לעומת הרבעון השלישי (6,112). למרות הקלה זו, רובה הגדול של אוכלוסיית עזה עדיין אינו רשאי לקבל היתרי יציאה דרך מעבר ארז.

באמצע דצמבר שובשו זמנית הגישה והתנועה דרך מעבר ארז בשל נזק שנגרם למעבר בסופת החורף העזה שפגעה בשפ"כ וגרמה להצפות, הפסקות חשמל והידרדרות מהירה במצב ההומניטרי הירוד ממילא בעזה. בתקופה שמייד לאחר הסערה אפשרו הרשויות הישראליות פינוי רפואי ותנועה הומניטרית אחרת דרך מעבר כרם שלום, ועם התקדמות עבודות התיקונים שיקמו בהדרגה את התנועה דרך מעבר ארז.

נמשכות מגבלות הגישה מצד הרשויות המקומיות בעזה

גם הרשויות המקומיות בעזה סיכלו באופן מתמשך את פעילותם של ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים ברצועת עזה. סוגיות הנוגעות לבקשת הרשויות לגבות מע"מ ומס הכנסה מארגונים כאלה ומעובדיהם טרם יושבו, והן משפיעות לרעה על הטיפול בבקשות להיתרי יציאה לאנשי סגל מקומי של ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים מסוימים. מדיניות "אי-קיום המגעים" שאימצו גופים תורמים אחדים, האוסרת כל מגעים עם רשויות החמאס, השפיעה גם היא לרעה על יכולתם של הארגונים הללו ליישב סוגיות אלה. המתוחות שתוארה לעיל מצמצמת את העצמאות התפעולית של ארגונים מסוימים, ולעתים מגבילה פעילויות הומניטריות מתמשכות.

הגדה המערבית: גישה מוגבלת לירושלים המזרחית ולשטחים צבאיים סגורים

משטר ההיתרים המשיך להגביל את גישתם של אנשי סגל הומניטרי מקומיים לירושלים המזרחית. מתוך 110 בקשות להיתרי כניסה לירושלים המזרחית שהוגשו ברבעון האחרון עבור אנשי סגל מקומיים של האו"ם, 55 אחוז אושרו במועד, ורוב הבקשות הנותרות עדיין תלויות ועומדות. המגמות הבלתי עקביות של שיעור אישור הבקשות עבור סוכנויות האו"ם השונות נותרו בעינן, כאשר בקשותיהן של סוכנויות מסוימות מאושרות במלואן, או כמעט במלואן, ואילו סוכנויות אחרות, והמשרד לתיאום עניינים הומניטריים בכללן, נתקלות ב-100 אחוז סירוב לבקשותיהן.

ברבעון זה נצפו גם מכשולים נוספים בפני גישה הומניטרית לאוכלוסיות פגיעות אחרות בגדה המערבית, כגון אלה החיות בשטחים צבאיים סגורים. מדאיגות במיוחד המגבלות על הגישה של אנשי סגל הומניטרי של האו"ם וארגונים לא ממשלתיים לשטח צבאי סגור בדרום חברון (שטח אש 918).²¹ הצבא הישראלי סירב לערוך לכטיחותם של אנשי הסגל, לרבות במועדים שבהם לא התבצעו אימונים צבאיים, וסירוב זה גרם לצמצום הגישה

בתגובה על הסגירה לסירוגין וצמצום שעות הפעולה של מעבר רפיח המשיכו הרשויות הישראליות להקל כמה מהגבלות הנסיעה דרך מעבר ארז, על מנת להתאים את פעילות המעבר לגידול במספר הנוסעים.

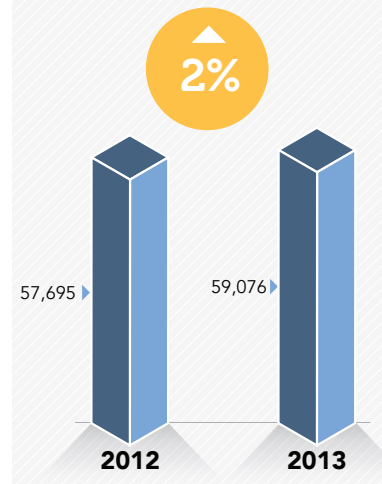
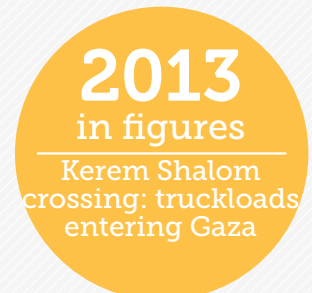
לקהילות פגיעות וחלשות מאוד באזור זה. עם זאת, עד לסוף דצמבר הגיעו נציגי הקהילות הפלסטיניות להסכם עם הרשויות הישראליות שיקל את גישתם של ארגונים הומניטריים במסגרת המענה לסערת החורף.

מיזם אחד בעזה אושר על ידי ישראל

מתאם פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש) אישר ברבעון זה מיזם תשתית אחד של האו"ם (אנרגיה סולרית לשירות הציבורי) בשווי חצי מיליון דולר ארה"ב, לעומת 13 מיזמי שיקום ופיתוח קהילתי בעזה, בעלות כוללת של 2.5 מיליון דולר ארה"ב, שאושרו ברבעון הקודם. מיזם מסוים זה אושר בזמן שיא של חודשיים מאז הגשתו, לעומת ממוצע של 12 חודשים שתועד מאז 2012.

הצורך באישור ישראלי נובע מהאיסור הממושך על יבוא חומרי בניין בסיסיים, המוגדרים על ידי הרשויות הישראליות כ"פריטים בעלי שימוש כפולי", למעט עבור מיזמים של ארגונים בינלאומיים, שעברו תהליך ממושך של אישור על ידי המתפ"ש. אף שבדצמבר 2012 החלה ישראל להתיר את הכנסתם של חומרי בניין לשימושים מסחריים בכמות מוגבלת, באוקטובר 2013 נקטע יבוא זה, וכן יבוא של חומרים עבור מיזמים של האו"ם, בעקבות גילוייה של מנהרה מחוזקת שנחפרה מעזה אל תוך דרום ישראל. יבוא של חומרי בניין למיזמים בינלאומיים התחדש רק בתחילת דצמבר 2013.

הרשויות המקומיות בעזה המשיכו לדרוש מאנשי סגל של ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים להגיש בקשות פרטניות להיתרי יציאה, ודחואת הרשימות השנתיות שסיפקו הארגונים הבינלאומיים הלא ממשלתיים, ובכך סיבכו עוד יותר את המצב שיצרה מדיניות "אי-קיום המגעים" שאימצו גורמים תורמים מסוימים.

1. לסקירה מקיפה יותר של נזקי הסערה ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, דוחות מצב, 14 ו-16 בדצמבר.
2. לפרטים נוספים ראו ארגון המזון והחקלאות של האו"ם, אומדן נזקים ומענה של סוכת החורף "אלכסה", ינואר 2014.
3. לפרטים נוספים על סקר זה ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, מעקב הומניטרי, נובמבר 2013.
4. המידע נמסר על ידי יוניצף.
5. EducAid, ארגון איטלקי לא ממשלתי, עובד זה יותר מעשור עם בעלי מוגבלויות בעזה. נכון לעכשיו, הארגון משתף פעולה עם שורה של ארגונים מקומיים בנושאי בניית מסוגלות, ניהול פעילויות עבור נשים בעלות מוגבלויות, לרבות אמצעי תקשורת, מחקר, העלאת מודעות וקידום מדיניות.
6. הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה (פלמי"ס), סקר מוגבלויות לאומי, 2011.
7. המידע נמסר על ידי ארגון הנשים של האו"ם, UN Women.
8. הקהילות הן: חרמלה בנפת בית לחם, אימניזל וא-תוואני בנפת חברון, ראס א-טירה/א-דבעה בנפת קלקיליה ותענכ בנפת ג'נין.
9. ממצאים נבחרים מתוך פרופיל זה, לרבות המספר המשווער של התושבים בשטח C, יפורסם במהלך פברואר 2014. לפרטים נוספים על סקר זה ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, מעקב הומניטרי, אוקטובר 2013.
10. את המידע על תוכניות מתאר עכשוויות מסר למשרד לתיאום עניינים הומניטריים הארגון הישראלי הלא ממשלתי "במקום - מתכננים למען זכויות תכנון".
11. שם.
12. קהילה בדואית רביעית שנעקרה בשלמותה במהלך 2013 (תל עדסה) הייתה ממוקמת בירושלים המזרחית.
13. ראו הבנק העולמי, שטח C ועתיד הכלכלה הפלסטינית, אוקטובר 2013.
14. נתון זה כולל את שווי הזיתים הנמסקים ושמן הזית המעובד מהם (נתוני פלמי"ס, ממוצעים לשנים 2003-2010).
15. נתון זה כולל 80 אלף משקי בית שהאדמה שבבעלותם מכילה עצי זית, על פי "סקר חברתי כלכלי וביטחון תזונתי 2012" שערכו פלמי"ס, תוכנית המזון העולמית, ארגון המזון והחקלאות של האו"ם וסוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם, בנוסף על 20 אלף עובדים בשכר ומשקי בית העובדים במסגרת הסדרי חכירה במהלך מסיק הזיתים השנתי.
16. את החישוב ערכה יחידת הביטחון התזונתי של ארגון המזון והחקלאות בגדה המערבית וברצועת עזה, על סמך נתונים סטטיסטיים חקלאיים של פלמי"ס על כני שנים שונות.
17. פלמי"ס, סקר בתי בד 2012.
18. נתון זה כולל תקריות של גרימת נזק לרכוש שאמנם התגלו רק במהלך עונת המסיק, כשלחקלאים הייתה גישה למטעי הזית שלהם, אבל בוצעו קודם לכן.
19. מתוך עדות שגבתה תוכנית הליווי האקונומית בפלסטין ובישראל.
20. נפת סלפית: 590 מתוך 1,809 בקשות; נפת טול כרם: 4,915 מתוך 10,630 בקשות; נפת קלקיליה: 9,935 מתוך 14,914 בקשות.
21. לרקע נוסף על שטח מסוים זה ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, חקר מקרה - מסאפר יטא, מאי 2013.

הנוסח המחייב הוא הדוח המלא בשפה האנגלית; לקראתו פנו לאתר OCHA:
http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_01_20_english.pdf
 טבלאות עם נתונים מפורטים על מדדי הגנה ניתן לקרוא בדוח בשפה האנגלית,
http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_01_20_english.pdf

לפרטים ולמידע נוספים נא לפנות למר יחזקאל לין, lein@un.org טל: 5829962